ئەمەریکا و عێراق و دادگای تاوانی نێودەوڵەتی ICC... عەلی مەحموود محەمەد

ڕۆژی17-7 بە ڕۆژی دادپەروەری لە جیهان دەناسرێت و سالانە لەو یادە بەشێوەی جۆراو جۆر لە سەرتاسەری جیهان ڕێزی لەدەگیرێت و یاد دەکرێتەوە, لەم ڕۆژەدا پەیمانامەی ڕۆما لە ساڵی1998 لە دایك بوو, کە بووە سەرەتایەك بۆ پێکهێنانی دادگای تاوانی نێو دەوڵەتی ناسراو بە ئای سی سی, ئەمەش خەونی لە مێژینەی عەدالەتخوازان بوو.ساڵی1998 ئەنجومەنی نەتەوە یەکگرتووەکان پێشنیازی بڕیارێکی پەسەند کد بۆ دامەزراندنی دادگایەکی جیهانی تایبەت بە تاوانی جەنگ و دژ بە مرۆڤایەتی و تاوانی جینۆساید, لە دەنگداندا 130 وڵات لەگەڵ و21 بێدەنگ و7یش دژ بوون, دژەکانیش بریتی بوون لە: "ئامەریکا, ئیسرائیل, چین, عراق, قەتەر, لیبیا, یەمەن".لە ڕاستیدا ئەستا وڵاتانی ئەندامی دادگا تەنها نزیك بە چارەکێکی دانیشتووانی جیهان پێك دەهێنن, چین و هیند و ئەمەریکا و ڕوسیا و ئەندەنوسا و پاکستان کە زۆرینەی حەشاماتی دانیشتوانی جیهان پێك دەهێنن ئەندام نین, لە ڕووی دەسەڵاتیشەوە وڵاتە بەهێزەکان وەك ئەمەریکا و چین و هیند و ڕوسیا, کە چوارگۆشەی هێزی ئابووری و سیاسی و سەربازی هەنووکەو ئایندەی جیهانن ئەندام نین لە ئەستادا.

ئامەریکا و دادگا و پێشینەی مێژووی لە گۆڕیدا

ئەمەریکا هەموو کات لە هەوڵوەستەکانی دوو لایەنە بووە, بەرژەوەندی لە کوێ بووبێت ئامادە بووەو پشتیوانی لێکردووە, چەك و پارەی دەدا بە عێراق بۆ کیمیاباران و جینۆسایدی کورد, ئاگاداری هەنگاو بە هەنگاوی سوپای عێراقی بوو, کەچی تا دوای پرۆسەکە لە 8ی ئەیلولی 1988 نەهاتە قسە, کە 6ی ئەیلول کۆتایی ئەنفال ڕاگەیەنرا, دوای 10 ساڵ لەو تاوانەش ئەوجا بە یەکەمجار وشەی ئەنفالی بەکار هێنا, دواتریش تاوانی هەڵەبجەی کردە یەکێك لە بەهانەکانی تۆمەتبارکردنی سەدام و ڕوخاندنی, ئیتر گوێی بە دادپەروەری و ڕەوایی نەداوە, پشتیوانی لە دەست بەکار بوونی دادگای تاوانی نێودەوڵەتی تایبەت بە یەغسلاڤیا و ڕواندای کردووە لە ساڵەکانی"1993,1994"دا, هەروەها دادگای نیمچە نێو دەوڵەتی بە سیرالیۆن لە ساڵی"2000" و کەمبۆدیا لە ساڵی"2003" و لبنان لە ساڵی"2006", بەڵام بە هەموو شێوەیەك

بەرەو ڕووی ICC وەستاوەتەوە.

بەرپرسانی ئیدارەی کلنتۆن بەشداربوون لەو دانوساندنانەی کە بە ڕێککەوتن گەیشت لەسەر یاسای بنچینەیی پەیماننامەی ڕۆما، ئەو پەیماننامە نێو دەوڵەتییەی لەسەر بنچینەی پەسەندکردنی لە ساڵی 1998دا ، دواتر لەبەر ڕۆشنایی ئەو دادگای تاوانی نێو دەوڵەتی ناسراو بە ئای سی سی دامەزرا.
ئامەریکا دەیەویست بە هەموارکردنی پەیماننامەکەوە پەیوەست بێت بە دادگاکەوە، بەڵام نەیانتوانی قەناعەت بە وڵاتانی دیکە بهێنن بە هەموارکردنی بەرنامەی دادگا تاکو ببێتە ئەندام تیایدا، بەهۆی ترسی دەزگای سەربازی ئامەریکا "پنتاگۆن" لە دادگایی بارگاوی بە سیاسەت، بەرۆک بە هاوڵاتیانی بگرێت، کە ڕۆژانە بەهۆی دەستخستنە ناو کاروباری وڵاتان و شەڕەوە دەگلێنە تاوانەوە.

ئامەریکا لە ڕۆژی کۆتایی وادەی واژۆکردندا لە 31-12-2000دا ، واژۆی لەسەر یاسای پەیماننامەی ڕۆما کرد، هاوکات نیگەرانی خۆی لەوە ڕاگەیاند کە پەیماننامەکە زۆر خاڵی زیاندار بۆ ئەو کەلەبەری گەورەی تێدایە، کلنتۆن وتی خەم و ئەو سەرکانەی لە دوای من دێن ڕێنوێنیان ناکەم ئەم ڕێککەوتنامەیە پێشکەش بە ئەنجومەنی پیران بکەن بۆ پەیوەست بوون بە دادگاکەوە، تاکو ئەو خاڵانەی جێگای گومانی ئەمەن لانەبردرێن، واتا دادگایەکی دەویست بە باڵای بەرژەوەندییەکانی ببەدرێت و پارێزراو بن لە دادگاییکردن لە پای ئەو تاوانانەی ئەنجامی دەدات لە جیهاندا، بە تایبەتی لە وڵاتانی زۆنی جەنگ.

کلنتۆن پێش سێ هەفتە لە بەجێهێشتنی کۆشکی سپی، لە دوا ڕۆژی دیاریکراو بۆ واژۆکردنی پەیماننامەکە لە بەرواری31-12-2000 دا، پەیماننامەکەی واژۆ کرد و وتی : ئامانج لە واژۆکردن قەت بەمانای ئەوە نییە پابەند بین بە پەیماننامەکەوە یان پەیوەست بین پێوەی، لە درێژەی قسەکانیدا وتی: ئامۆژگاریم بۆ جێگیرەوەم ئەوەیە پەیمانامەکە نەنێرێت بۆ ئەنجومەنی پیران بۆ بڕیاردان لەسەری و پەسەندکردنی.
لە بەرواری 2002-5-6 ئەمینداری گشتی نەتەوە یەکگرتووەکان ڕایگەیاند، ئامەریکا بە فەرمی ڕایگەیاندووە نایەوێت بەشێک بێت لە دادگاکە، هەروەها هیچ پابەندبوونێکی یاسایی بە واژۆکردنی لە 31-12-2000 دا ناکات، بەمەش بڕیاری پاشگەزبوونەوەی دا لە واژۆکردنی پەیمانامەکە.

ئامەریکا لە گەڵ ئەوەدایە دادگا لە ژێر دەسەڵاتی ئەنجومەنی ئاسایشدا بێت، بۆ ئەوەی هەر کاتێك ویستی ڤیتۆ لە دژی بڕیار و کارەکانی بەکار بهێنێت و بکەوێتە ژێر ڕەحمەتی خۆیەوە، لە بەرواری 2002-5-6 ەوە ئامەریکا هەڵوێستی نەیارانەی لەسەر دادگاکە وەرگرت، پاش ئەوەی بە فەرمی واژۆکردنەکەی ڕەتکردەوە، ڕامسفێڵد وەزیری بەرگری ئەوکاتی ئامەریکا دوای پاشەکشەکردنی ئامەریکا لە دادگاکە وتی: دادگا شەرعیەتی نییە، تەنانەت هەڕەشەی تەداخولی سەربازی کرد دژ بە هەر وڵاتێك هاووڵاتیانی تەسلیم بە دادگا بکەن، هەروەها پەیماننامەی دووقۆڵی لەگەڵ وڵاتان بەست بۆ پێشگرتن لە تەسلیمکردنی هاووڵاتیانی بە دادگا، تەنانەت لە ساڵی2004 یاسایەکی دەرکرد بە ناوی نزرکت، تیایدا قەدەغەی کرد هاوکاری ناسراو بە یوسید پێشکەش بەو وڵاتانە بکات کە پەیمانامەی دووقۆڵی لەگەڵ واژۆ ناکەن سەبارەت بە تەسلیم نەکردنی هاووڵاتیانی بە دادگاکە.

لە ساڵی 2002 دا، کۆنگرێسی ئەمەریکی بڕیاری لەسەر یاسایەك دا بەناوی پەلاماری لاهای، بە پێی ئەو یاسایە سەربازانی ئەمەریکی دەپارێزێت لە بەرامبەر لێپرسینەوەی ئەم دادگایە، هەروەها یاساغیکرد فەرمانبەرانی دەوڵەتی هاوکاری دادگای نیونەتەوەیی تاوان بکەن کە بە "یاسای پەلاماری لاهای ناسراوە"، بە پێی ئەو یاسایە هەموو مافێك دەدرێتە سەرۆك هەر ڕێگایەك بگرێتە بەر بۆ ئازادکردنی هەر هاووڵاتیەکی ئەمەریکی یان هەر کەسێك لە هاوکارانی ئامەریکا بهەڵرێتەوە یان زیندانی بکرێت لە لایەن دادگای ناوبراوەوە یان بە فەرمانی ئەو دەست بەسەر یان زیندانی بکرێت.

بەپێی یاسای پاراستنی تاکەکانی سەربازی ئەمەریکی واژۆ کرد، کە ڕەخنە بوو لە دادگای تاوانی نێو نەتەوەیی، هەروەها هەڕەشەی بڕینی هاوکاری هەموو ئەوانەی کرد کە هاوکاری دادگا دەکەن دژ بە هاووڵاتیانی.ئیدارەی بوش کەوتە بەر ڕەخنەی توند سەبارەت بە هەڵوێستی دژایەتیانەی بە دادگای تاوانی نێونەتەوەیی لە سەروبەندی چوار ساڵی یەکەمی دەسەڵاتیدا، هەرچەندە تەحفوزاتی وڵاتە یەکگرتووەکان لەسەر دادگای ناوبراو دەگۆڕێتەوە بۆ پێش سەردەمی بۆش و بە دیاریکراوی لە سەردەمی کیلنتۆنەوە دەستی پێکرد، وەك چاوەڕوان دەکرا لە سەردەمی باراك ئۆباما لە هەڵوێست و مامەڵەکردنیدا نەرمتر بوو لە بەرامبەر دادگاکە وەلە بەشێوەی گشتی گۆڕانکاری نەکرا، زۆر هەی ناوخۆیی لە ئارادابوو بۆ ئەوەی وڵاتە یەکگرتووەکان پەیوەست نەبێت بە دادگاکەوە گرنگترینیان دژایەتیکردنی پنتاگۆن و کۆنگرێس و ئەنجومەنی پیران و هەواڵگری

و....بە دادگاکە , هاوکات دەزگا سەربازییەکان نەیارن بە دان نان بەو دادگاییە لە لایەن وڵاتە یەکگرتووەکانەوە, بە تایبەت وڵاتە یەکگرتووەکان هێزی زیاتری لە دەرەوەی سنوورەکان هەیە بە تایبەت لە هەردوو وڵاتی "ئێراق و ئەفغانستان" ئەگەری زۆرە بکەوێتە بەر تۆمەتبارکردن بە ئەنجامدانی پێشێلکاری و لێپرسینەوەو دادگاییکردن, کاتێك خۆی و ئەو وڵاتانە واژۆی پەیمانامەکە بکەن!, وەك لە ئەفغانستان بە ئەمەریکا و لە عێراق بە بەریتانیا.

کاتی خۆی لە لایەن ئەندامانی پارتی کۆماری لە ئەنجومەنی نوێنەران, تەنانەت لە لایەن زۆر لە ئەندامانی لیستی دیموکرات لە ئەنجومەنی پیران, لە ناویاندا ئەندامی ئەنجومەنی پیران خاتوو هیلاری کیلنتۆن دژایەتی واژۆکردنی ئەم پەیمانامەیە کرا, وەلە دواتر هیلاری کلنتۆن سەبارەت بە پەیوەست نەبوونی ئامەریکا بە دادگاکەوە لە کینیا وتی: هەست بە داخ و کەسەرێکی قول دەکەین بە هۆی ئەوەی وڵاتە یەکگرتووەکان ئەندام نییە لە دادگای تاوانی نێو نەتەوەیی کە دا مەزرا بە دادگاییکردنی تاوانبارانی جەنگ و ئەنجامدەرانی کۆمەڵکوژییەکان و تاوانەکانی دیکەی دژ بە مرۆڤایەتی".

پابەند نەبوون بە دادگای نێو دەوڵەتی تاوان لە لایەن ئامەریکاوە لە ڕاستیدا کەسەرێکی گەورەیە بۆ ئامەریکا کە پابەند نەبێت بە دادپەروەری نێو نەتەوەییەوە, کە ئیدعا دەکات و خۆی بە پارێزەری دادپەروەری لەجیهاندا دەزانێت, هاوکات هەڵوێستی نەگەتیفی ئامەریکا دەردەخات بەرامبەر بە دەزگا نێو دەوڵەتییەکان, کە لە زۆربەیان بەهۆی یەکان نەگیری بەرژەوەندیەکانی کشاوەتەوە.ئیدارەی ئۆباما لە ڕێگەی هیلاری کلنتۆنەوە لە ڕۆژی پێنج شەممە ڕێکەوتی 6-8- 2009 لە شاری نایرۆبی پایتەختی کینیاوە, لە هەنگاوێکی چاوەڕوان نەکراودا, لەدوانێکی دا بۆ قازانجی دادگای نابراو, لە لەدوانەکەیدا هیلاری کلنتۆن وەزیری دەرەوەی ئەمەریکا نیگەرانی خۆی دەربڕی کە ئامەریکا تاکو ئێستا بەشێك نییە لەو دادگاییە, ئەمە لە کاتێکدا بوو حکوومەتی نایروبی ڕایگەیاند ویستیان هەیە تاوانبارانی خۆپیشاندانەکانی دوای هەڵبژاردنەکانی کینیا کە زۆر پێشێلکاری گەورەی تێدا ئەنجامدرابوو لە دادگای ئای سی سی دادگایی بکرێن , کە دواتر دەسیەی بۆ کرایەوە.

ئۆباما لە دیسەمبەری 2014 ڕایگەیاند ئەمەریکا ئەشکەنجەی لە زیندانی ئەبوغرەیب ئەنجامداوە و کەرامەتی مرۆڤی ڕوشاندووە, لە ڕاستیدا هێزەکانی ئەمەریکا لە زیندانەکانی ئەبو غرەیب و باغرام و غوانتنامۆ تاوانی جەنگیان ئەنجامداوە, بگرە لە پاکستانیش.ئۆباما

ئەو کاتەی سەناتۆر بوو لە ساڵی 2004 ڕایگەیاند پێویستە هاوکاری لەکۆڕینەوەکانی ئای سی سی بکەین , کە بووە سەرۆکیش ئەمەریکا لە ساڵی 2009 وەك ئەندامی چاودێر بەشداری کۆنگرەی ساڵانەی دادگایکرد.بۆ پەیوەست بوون بە دادگاوە, ئیدارەی ئۆباما ڕێگایەکی دوورو سەخت و نەگەیشتن بە ئەنجامی لە پێشدا بوو, پێویستی بەوە هەبوو قەناعەت بە دەزگای سەربازی بهێنێت بە پەیوەست بون بە دادگاکەوە, ئەوەش پاش ئەوەی ئەو پێشنیارانەی ئیدارەی بۆش و کلنتۆن پێشکەشیان کرد بۆ هەموار کردنی دادگا, پێش ئەنجامدانی ئەو هەموار کردنە 67 سەناتۆر لە ئەنجومەنی پیران لە کۆی 100 کەس بەهیچ شێوەیەك پشتیوانی ناکەن لەو هەوڵە, ئەمەش بە خۆی دەربڕی ئەوەیە پەیوەست بوون بە دادگا لە توانای ئیدارەی ئۆباما نەبوو بە تەنها, بە زۆر تەلبەند دەورە دراو بوو , لە کاتادا نەك ئەمەریکا نەبووە ئەندام بگرە ئۆباما نەیتوانی لە ئەنجومەنی پیران بیخاتە دەنگدانەوە, کارەکە لە دەرەوەی دەسەڵاتی ئەوەوە بوو, پەیوەست بوو بە پنتاگۆن و ئەف بی ئای و دەزگا ئەمنی و سیخوڕییەکان و ئەنجومەنی پیرانەوە, ئەو لە بەرامبەر ئەو هەنگاوە سەرەکی لا حەولە و لا قوە بوو.

ئەگەر ئەمەریکا وڵاتانی روسیاو چین و ئیسرائیل ببنە ئەندام گرنگە, هاوکار دەبن لە هاوکاری سیخوڕی و دیبلۆماسی و پشتیوانی سیاسی و لۆجیستیکی و دارایی, هەرچەندە دادگا زۆر پێویستی بە پەیوەست بوونی ئامەریکا و وڵاتانی دیکەوە هەیە, بەڵام زۆر لە ئەندامەکانی بەرگری دەکەن لە ئەنجامدانی ئەو چاکسازیانەی ئامەریکا دەیەوێت, بە ئەوی وا نیشان بدەن ناکەونە ژێر پاڵەپەستۆی ئامەریکاوە, هەرچەندە لە دۆسیەی ئەفغانستان ئەمەریکا شکستی بە دادگا هێنا.لە سەردەمی بۆشدا, کاتێك دۆسیەی دارفور بووە ڕۆژەڤی دادگای تاوانی نێودەوڵەتی بەرامبەر بەو پێشێلکاریانەی حکوومەتی عومەر بەشیر ئەنجامی دا لەو هەرێمە, ئامەریکا هەڵوێستەکی دیکەی وەرگرت و بڕیاری پشتیوانی و کۆمەکی داواکاری گشتی دۆسیەکەی دا, تەنانەت کار گەیشتە سەر ئەوەی کۆندەلیزا ڕایس هەڕەشەی بەکار هێنانی ڤیتۆی کرد دژ بە هەوڵی وڵاتانی چین و فەرەنسا لە ئەنجومەنی ئاسایش, کە دەیانەویست ڕێگربن لە بەردەم دەرچوونی بڕیار سەبارەت بە عومەر بەشیر , کەواتە هەموو کات ئامەریکا دوو فاقیانە هەڵوێستی وەرگرتووە, تەنانەت لەو سەردەمەی بە تەواوی دادگای ڕەتکردۆتەوە, وەلێ کە لە گەڵ بڕیارێك بەرژەوەندییەکانی جووت بووبێت چاوی لە ئاست هەڵوێستەکانی پێشتری نووقاندووە.

سەردەمی ترامپ خراپترین پەیوەندی

لە بەرواری 2016-11-21 فاتۆ بن سۆدا رایگەیاند سیا و هێزە چەکدارەکانی ئەمەریکا لە نێوان ساڵانی 2003 و 2004 تاوانی جەنگیان لە ئەفغانستان ئەنجامداوە, بە ئەشکەنجەدانی 61 کەس لە زیندانیان, ئەشکەنجەی جەستەیی و نەفسی و روشاندنی کەرامەتی لانی کەم 27 کەس لەوان و لاقە کردنیان کراوە, بنسەدا داواکاری گشتی دادگای تاوانی نێودەوڵەتی لە نۆڤەمبەری 2017 رەگای دا بە لێکۆڵینەوە لە تاوانی جەنگ کە لە ئەفغانستان ئەنجام درابوو, ئەمەش یەکەمجار بوو کار لەسەر تاوانەکانی سوپای ئەمەریکا بکرێت لە مێژووی دادگا.
لە کاتێك دادگا ویستی لێکۆڵینەوە لە تاوانەکانی ئەمەریکا بکات لە ئەفغانستان و دەست بە کردنەوەی دۆسیەکە بکات, ئیدارەی ترامپ بە شێوەی هیستریا کاردانەوەی دەربڕی ,جۆن بۆلتون راوێژکاری ئاسایشی ئەمەریکی رایگەیەند تەمەتبارکرنی سوپای ئەمەریکا بە تاوانی جەنگ لە ئەفغانستان هیچ بنچینەیەکی نییە,هەڕەشەی نە دانی ڤیزاو ئابلوقەی ئابووری خستنە سەر دادگای کرد,هەروەها وتی بە هیچ شێوەیە هاوکاری دادگا ناکەین, نابینە ئەندام, دادگا وا لێدەکەین بە خۆی بمرێت.

هاوکات مایك بۆمبیۆ وەزیری دەرەوە وتی: ئەمەریکا ڤیزا بەوانە نادات بەشداری لێکۆڵینەوە دەکەن لە تاوانی سەربازان و هەواڵگری ئەمەریکا لە ئەفغانستان و وڵاتانی دی هاوپەیمان, مەبەستی ئیسرائیل بوو لەبەردا.لە بەرامبەردا سەرۆکی دادگای تاوانی نێودەوڵەتی شیلی ئیبۆی ئەسۆ جی بە هەور کردنەوەی تەنگژەکە وتی: قوربانیانی ئێستاو رابردوو دوارۆژ ی تاوانی جەنگ و تاوانی دژ بە مرۆڤایەتی و جینۆساید خوازیارن ئەمەریکا ببێتە ئەندامی دادگاکە.یەکێك لە بەندەکانی یاسای فیدرالی ئەمەریکی ماف بە سەرۆك دەدات کە هێز بەکار بهێنێت بە ئازادکردنی هەر سەربازێکی ئەمەریکی کە دادگای تاوانی نێو دەوڵەتی دەستگیری کردبێت, ئەمەش بەخۆی دەست ئازادکردنەکی ئاشکرای لەشکری ئەمەریکایە بە ئەنجامدانی تاوان لەودیو سنورەکانەوە.

لە کاتێك ئەمەریکا رەخنەی گرت لە روسیا کە هەڕەشەی کشانەوەی کرد لە دادگا کە ئەویش وەك ئەمەریکا ئەندام نەبوو, تەنها پەیماننامەکەی واژۆ کردبوو, کەچی بۆ خۆشی بەم شێوەیە مامەڵە لە گەڵ دادپەروەری دەکات.ئەمە لە کاتێکدایە ئەفغانستان بە خۆی ئەندامە لە دادگاو یەکەکە لە وڵاتای پێکهێنەر لە چوارچێوەی 123 وڵاتە ئەندامەکەی دادگا, ئەو وڵاتەی لەسەر خاکەکەی تاوان بکات

لێکۆڵینەوەی لەسەر دەکرێت و دەچێتە چوارچێوەی پسپۆڕی دادگای تاوانی نێودەوڵەتییەوە.
پێشتریش کۆنگریسی ئەمەریکی لە ساڵی 2015 دا بڕیاری ئەوەی دابوو, هاوکارییەکانیان بۆ دەسەڵاتی فەلەستینی رادەگرن و هاوکارییەکانیان پەیوەست کردبوو بە سکاڵانەکردن لە ئیسرائیل لە دادگای تاوانی نێو دەوڵەتی .
تەنانەت ئەمەریکا بە هەڕەشەکردن لە وڵاتانی هاوپەیمانی رۆژئاوای وەك ” یابان و ئەڵمانیا و کەنەداو ئوستراليا” بەوەی پشتیوانی مادی خۆیان بکشێننەوە لە دادگا, لە کاتێکدا ژاپۆن یەکەم وڵاتی پارە بەخشە بە دادگا لە جیهان دوای ئەویش فەرەنسا و ئەڵمانیا دێن.

هاوکات لە سەردەمی ترامپدا ئەمەریکا لە پەیمانی بازرگانی چەك کشایەوە , وە لێبوردنی بە ئەو سەربازە تاوانبارانە دەرکرد لە وڵاتانی زۆنی جەنگ گلاونەتە تاوانەوە , لە ناویاندا دادگای سەربازی سان دیغۆ لە هەرێمی کالیفۆرنیای ئەمەریکا ئەفسەری هێزە تایبەتیەکانی ئەمەریکا نیقی سیلیزی بە تاوان کرد, کە لە ساڵی 2017دا هەرزەکارێکی برینداری 15 ساڵانە لە دەرەوەی دادگا لە شاری موسڵ کوشت , دواتر بە کۆمەڵ وێنەیان لە گەڵ تەرمەکەی گرتبوو, دەرکردنی لێبوردن بۆ تاوانبارانێك پێشێلی یاساکانی جەنگ و پەیمانی جنێفیان کردووە, بۆ خۆی تاوانە, کە ترامپ ئەنجامیدا .
ئێراق و واژۆ کردنی پەیمانامەکەواژۆکردنی ئەم پەیماننامەیە لە لایەن دەوڵەتی ئێراقەوە ئەهمیەتێکی زۆری بۆ سەر دواڕۆژی کورد لەم وڵاتە هەیە, هەرچەندە تورکیا و ئێران و سوریاش ئەندامی دادگا نین, گرنتی زامنی دوبارە نەبوونەوەی کۆمەڵکوژی و تاوانی دژ بە مرۆڤایەتی و جەنگە لە هەمبەری, وەك لە شەنگال و دوزو کەرکوك و گوندەکانی دی بینیمان, لە کاتێکدا کورد بە زۆر پۆستی گەورە بەشدارە لە دەسەڵاتدارییتی ناوەند, دەبوایە لەم ئاستەیا هەنگاوی هەڵبهێنایە,"هەرچەندە ئێراق لە بەرواری2005-2-15 پەیوەست بووە بە پەیماننامەکەوە, پاشان بە هێچ ڕونکردنەوەیەك پەشیمان بۆتەوە", کە لەوکاتەدا وەزیری دەرەوەی عێراق هوشیار زێباری بووەو پێشەکشەکەش لە لایەن ئەوەوە ئەنجامدراوە, سەرۆك کۆماریش عجیل یاوەر و زاوای کوردان بووە, سەرۆك وەزیرانیش ئەیاد عەلاوی بووەو خۆی بەلیبراڵ دەزانێت.

بە بڕوای من گرنگترین هۆکار بۆ کشانەوەی عێراق لە دادگاکە و واژۆ نەکردنی ئەم پەیماننامەیە لە لایەن عێراقەوە بۆ 3 خاڵ

دەگەیەنمەوە:

1 -بوونی ئامەریکا لە ئێراق, ئەمە بەهێزترین خاڵە, ئەگەر ئێراق ببێتە ئەندام ڕاستەوخۆ لە کاتی پێشێلکاریدا دادگا دەبێتە تەرەف بەرامبەر بە پێشێلکاری وڵاتی داگیر کەر و ئەندامانی هێزی ئامەریکا ئەوانەی پێشێلکاری دەکەن دادگایی دەکات, دیارە ئەمەریکا لە دادگایی ئەندامەکانی و سزا دانیانیەوە باکی نییە, بەڵکە لە بڕیارەکانی دادگا دەترسێت بە سزا دانی هاووڵاتیانی بە تاوانە گەورەکان, نایەوێت سیناریۆی ئەفغانستان دوبارە بێتەوە.

2-نەزانینی گرنگی دادگاکە و نزمی ئاستی هوشیاری و هەست نەکردن بە ڕۆڵی ئەم دادگاییە لە لایەن هێزە دیموکراسییەکان و هێزە نەتەوەییە کوردییەکان و عەرەبییە سونەکانەوە, کە زامنی ئاسایشیانە لە وڵاتی زۆنی جەنگ.3-مانی ڕوحی شەڕخوازی لە ناو دەسەڵاتدارانی نەتەوەی سەردەست بە تایبەت دەسەڵاتدارانی مەزهەبی شیعە کە گلاونەتە زۆر تاوانی گەورەوەو دەیانەوێتیش لە داهاتوودا درێژەی پێ بدەن, بۆ ئاشکرا ئەوان دژ بە ئەندامبوونی عێراقن لە دادگاکە .لە کۆتاییدا هیوادارم پاڵەپەستۆیەکی وا پێك بهێنرێت لە لایەن کەسوکاری قوربانیان و پارت و لایەنە سیاسییەکان و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنیەوە دەسەڵاتدارانی کورد وئێراقی ناچار بکەن ئەم پەیماننامەیە واژۆ بکەن , یان هەر نەبێت بۆ ئەندام بوونی عێراق لەو دادگایە ببێتە خاڵێکی رێکەوتنی هەرێمی کوردستان و حکومەتی عێراق.

عەلی مەحموود محەمەد

رێکخەری تۆڕی هاوپەیمانی رێکخراوە کوردستانییەکان لە پێناو دادگای تاوانی نێو دەوڵەتی